

גינות קהילתיות בירושלים

מפגשים עם עצים, גנים ואנשים בגינות הקהילתיות בירושלים סיירה, סיקרה וצילמה: טל גליקמן, אגרונומית

רשמים מסיוור מקצועי בירושלים בנושא גנים, עצים וגינות קהילתיות שאורגן על ידי אנף הפרחים והנדסת הצומח, שה"מ, משרד החקלאות ופיתוח הכפר

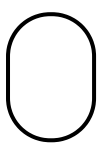

סיוור התחיל בפגישה בשדרות בן מימון בשכונת רחביה. ישראל גלון ויוסי בן שחר ממשרד החקלאות היו הרוח החיה, שלימדה, הדריכה והצעיזה אותנו במשך היום המרתק. הלכנו בעקבות הצל משדרות בן מימון ברחביה לגן העצמאות, המשכנו

לגינה הקהילתית זמנהוף בשכונת המוגרבים, ביקרנו בגן האנדלוסי של מרכז יהדות צפון אפריקה ובגינת הגג שהוקמה במקום בו שכן מגרש הכדורגל של ימקא, המשכנו בסיוור גנים ועצים בטלביה, עברנו בגן סוקולוב - גן השושנים, ירדנו לחורשת השמש וסיימנו בגינה הקהילתית במוזיאון הטבע במושבה הגרמנית. הסיוור היה ארוך ומלמד, אך נתרכז כאן רק בשלוש גינות קהילתיות מתוך 70 גינות כאלה הממוקמות ברחבי העיר: גינת זמנהוף, חלק מגן סוקולוב וגינת מוזיאון הטבע.

גינה קהילתית במקום מזבלה

שכונת המוגרבים היא השכונה השנייה שיצאה לחומות העיר העתיקה, אחרי ימין משה והראשונה שנקנתה בכסף ולא על ידי נדבנים. היום זו שכונה מאד מבוקשת בשל קירבתה למרכז העיר, לממילא ולעיר העתיקה וכמובן שהנדל"ניסטים לוטשים אליה עיניים. בשנת 2009 התחילה בנייה מסיבית ממזרח לשכונה והתושבים החליטו לנסות לעצור את הבנייה על ידי טיפוח גינה במגרש עזוב שמשנת 1948 שימש כמזבלה.

במשך למעלה מחצי שנה עסקו התושבים בניקיון המגרש. זו היתה הפעם הראשונה בה פגשו השכנים אחד את השני ובמשך הזמן, לאחר ניקוי השטח, התחילו לשתול, להתקין שבילים ופינות ישיבה. באירוע של 'בתים פתוחים' שנערך בירושלים, אנשי העירייה אפילו לא ידעו על המקום והתפלאו לראות את העשייה.

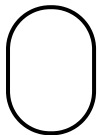
לאחר שהגינה נחנכה, מינהל מקרקעי ישראל התערר והחל בנסיון לשווק את המגרש לנדל"ן. לאחר מאבק רציני וממושך החליטו התושבים לחבור לעירייה ובכוחות משותפים להתנגד למינהל. הגינה היתה מסומנת כשטח חום (למבני ציבור) ורק לפני שנתיים התקבל אישור מהוועדה המחוזית שהשטח ישאר כשטח ירוק לרווחת תושבי השכונה.

בגינה פגשנו את נגה עשת, פעילה בלתי נילאת בהקמת הגינה, שהציגה לנו את הפעילות במקום. היום, בנוסף לגידול ירקות, עצי פרי, עשיית קומפוסט וגידול ירקות חורף בחממה, מתקיימים אירועים שונים בגינה, ונערכו בה כבר שתי חתונות. העירייה עוזרת במימון תשלום המים, אספקת ציוד ושתילים, וכן יעוץ אגרונומי. פעם בשבוע מגיעים הפעילים לעבוד בגינה, בימי חמישי אחר הצהרים במשך הקיץ ובבקרי שישי במהלך החורף. אחד הדברים החשובים שהתפתחו בעקבות העבודה המשותפת הוא הקשרים הקהילתיים שנוצרו, ההיכרות בין השכנים והחברויות שנקשרו.

כבוד לעצים הוותיקים

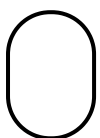

גן סוקולוב בשכונת טלביה הוקם בשנות ה-50 במשך השנים היתה תחלופה לא קטנה של עצים ושיחים, ובכל זאת פגשנו לא מעט עצים ותיקים כמו רביניה בת השיטה, מיש דרומי, אזדרכת מצויה, שקד מצוי ועוד. בסך הכל, יש בגן כ-15 מיני עצים. על חשבון מדשאה הוקמה גינת כלבים וביזמת התושבים, בחלק המזרחי הוקמה גינה קהילתית ובה צמחי תבלין ועצי פרי, וכן יש בגן ערימת קומפוסט. הגינה משמשת מרכז פעיל למאות תושבי השכונה והסביבה ולאחרונה עברה שיקום שכלל החלפת מתקנים, חידוש צמחים ומדשאה ובעיקר נטיעת עצים שיחליפו בעתיד את העצים הוותיקים. העצים החדשים העיקריים הם מיש בונגה ופנסית דו-נוצתית.

לשמור על השטח הטבעי

גינה הקהילתית במוזיאון לטבע קיבל את פנינו אמנון, פעיל, יוזם ומנהל בעל מרץ רב ויצירתיות. גם גינה זו הוקמה על מנת לשמור על השטח הטבעי מפני יוזמות הנדל"ן שאיימו להרוס את המקום. הגינה פעילה כבר 11 שנים והמטרה לשמור, לשחזר, לשקם ולהעשיר את מה שיש בה, כגון טרסות, בורות מים, וכן לעסוק בנושאי מיחזור, שימוש חוזר במים, הכנת קומפוסט וגידול צמחים. הפעילים הבינו שעל מנת לשמור על שטח נדל"ני כה מבוקש, הם חייבים לבנות מרכז קיימות קהילתי בראייה חברתית. לכן, בנוסף לפעילות הגידול האורגני, המיחזור ועוד, יצרו אטרקציות מגוונות למשיכת קהלים שונים להגיע למקום, ולא רק את פעילי הגינה. בשיתוף עם משרד החקלאות יצרו שתי ערכות המיועדות לילדים ולמבוגרים העוסקות בלימוד והכרת העצים הוותיקים והחדשים במתחם, דרך מעבר בתחנות הפעלה. בנוסף, יש בגינה 'ברקוד' על עצים ומוצגים, כך שניתן להסתובב בה ובעזרת טלפון סלולרי לקבל מידע. קהילת הפעילים נפגשת אחת לשבוע בימי חמישי אהה"צ לעבודה בגינה ולגיבוש רעיונות לפעילויות נוספות. אחת לשבועיים, הפגישות מלוות בארוחה משותפת. בעקבות האוכל גם נוצרה חוברת מתכונים, בה כל אחד תרם את חלקו. אחת לחודש מתקיימים מפגשי שבת, לאו דווקא בנושאים הקשורים לגינה. לארועים אלו מגיע קהל רב. כל הפעילויות הן ללא תשלום, המרצים מתנדבים, יש ארון ספרים וניתן לשאול ספרים או לקרוא במקום. מיזם מיוחד הוא מחסן להשאלת כלי גינון וכלים לעבודות בעץ. כל ה'ריהוט' בגינה נבנה על ידי הפעילים. אנשים יכולים להגיע לגינה ולקבל הדרכה בנושאים שונים, לא רק בגינון אלא גם בבנייה בעץ וכד'. השנה, בפעם הראשונה, נערכה בגינה חגיגת שבועות ורבים הגיעו לעשות 'קציר חיטים', נערך חידון וטקס הבאת ביכורים.

אינדקס גננים
אינדקס משתלות
אינדקס מוצרים
מוסדות לימוד והעשרה

